

Леанід Дранько-Майсюк

АНЁЛАК І Я

Апавяданне

Мінск
“Галіяфы”
2009

УДК 821.161.3-2
ББК 84(4Бел)-6
А74

Надрукаванае ў 24 нумары часопіса “Дзеяслоў” (5, 2006) і перадрукаванае 10 кастрычніка 2007 года ў газеце “Народная Воля” (№№ 161 - 162), а павяданне “Анёлак і я” - поўнае музыкі, філасофіі, паэзіі і таямніцы.

Яно пра гламурную Н - мастацкае ўвасабленне сучаснай дзелавой жанчыны, а таксама ж пра хлопчыка, які чакае маці, і пра мужчыну, якога пакінула каханне, і пра Беларусь, як пра сустрэчу новай зямлі з раскіданым гняздом...

ISBN 978-985-6906-16-2

© Дранько-Майсюк Л., 2009

© Афармленне. ПВУП “Галіяфы”, 2009

Біяграфічная даведка

Леанід Дранько-Майсюк - аўтар “Полькі беларускай”, вершаў для цудоўнай А. і кнігі для спадарыні Эл - нарадзіўся 10 кастрычніка 1957 года ў Давыд-Гарадку; скончыў маскоўскі Літаратурны інстытут імя А.М. Горкага; працаваў у выдавецтве “Мастацкая літаратура”.

Са жніўня 2002 года нідзе не служыць, займаецца чыстым пісьменніцтвам і для яго творчая свабода - лепшы падарунак лёсу.

Ахоўнік ручая

Аднойчы я прысутнічаў пры размове Янкі Брыля і Міхася Стральцова. Брыль даводзіў Стральцову, што ён, Стральцоў, не проста літаратар, што ён – ахоўнік літаратуры. Чысціні стылю, мовы. Сціплы Міхась Лявонавіч адказаў Брылю, што той зблытаў яго з сабой. На што Брыль заўважыў жартаўліва: “Нас немагчыма зблытаць, я вершаў не пішу. І пісаць не збіраюся”.

У адрозненне ад празаіка Янкі Брыля, які не пісаў і не збіраўся пісаць вершы, паэт Міхась Стральцоў лічыў (і пра гэта сказаў неяк), што кожнаму прыстойнаму паэту не зашкодзіла б кніга прыстойнай прозы. І напісаў такую кнігу, адно з апавяданняў якой, “Смаленне ве-прука”, стала ці не найлепшым у беларускай літаратуры.

Паэт Леанід Дранько-Майсюк не толькі любіў паэта Міхася Стральцова, якога было за што любіць, але, як маладзейшы старэйшага, яшчэ і слухаў яго. І пачуў, што той казаў, і напісаў кнігу прозы, адно з апавяданняў якой, “Анёлак і я”, стала калі не найлепшым, дык адным з найлепшых у беларускай літаратуры.

Што з гэтага вынікае?.. Тэарэтычна з гэтага вынікае тое, што кожны прыстойны паэт мог бы напісаць прыстойную кнігу прозы, і тады прыстойнай прозы ў нас было столькі ж, колькі прыстойнай паэзіі. Але на практыцы, на жаль, такога не назіраецца, бо тут патрэбны сінтэтычны талент літаратурнага майстра, якім і ёсць Леанід Дранько-Майсюк. Адзін з ахоўнікаў ручая нашай літаратуры.

Пра што ён напісаў аповяданне “Анёлак і я”?..

Пра ўсё. А калі цытаваць аповяданне, дык яно пра жанчыну, для якой “першы той, з якім яна шчаслівая”. Пра “рэдкую ўдачу злавіць

рукою матылька”. Пра “мелодыю, падобную на жвірысты шорхат ластаўкі”, пра “музыку і тое вечнае, у чым свабода глядзіць у вочы каханню”. Пра “вялікае і неадольнае жаданне бесклапотнасці” і пра тое, што хоць табе ў свеце гэтым гарэць, хоць тлець, але не выйдзе, як Якуб Колас некалі напісаў, “думак клопату не мець”.

А пра што клопат?.. Пра жанчыну, пра матылька, пра музыку... І пра анёла, які і ў жанчыне, і ў матыльку, і ў музыцы — ва ўсіх і ва ўсім, і які гэтым разам — хлопчык. Ахоўнік ручая, што чакае, калі праплыве стронга. Рыба, за якой, можа быць, прыплыве да анёла — недзе заблуканая ў свеце — маці.

Для таго, каб яна, маці, вярнулася да анёла, аўтар апавядання запускае ў ручай хлебных, злепленых з мякіша, рыб. Хлебныя рыбы не плаваюць, і аўтар гэта ведае, але ў гэтым ручаі гэтыя рыбы плывуць – і маці вяртаецца.

Бо гэта сапраўдны ручай і сапраўдныя рыбы.

Сапраўдная літаратура.

Уладзімір Някляеў.

АНЁЛАК І Я

www.kamunikat.org

1.

Думаю пра гламурную N...

Ашчаджаю словы, таму не маляю партрэт N, бо само гэтае ма-сажнае вызначэнне “гламурная” гаворыць пра тое, што цырульніцкае аблічча маёй пасіі можна ўбачыць амаль на ўсіх глянцавітых часопісных вокладках, амаль на кожным рэкламным шчыце і без перабольшвання – на любым тэлевізійным канале.

Н, вядома ж, не мае ўзросту; яна — сапраўдны касметычны шэдэўр з нябесна-смарагдавымі вачыма!

Яе занятак...

Не, не буду таксама падрабязна расказваць і пра яе занятак (распісваць чым занятая гламурніца — клопат лішні па сённяшнім часе!); падам хіба што такую асаблівасць яе прыроджаных здольнасцей: па сваёй натуры Н — запамінальная стрыптызёрка і ўдачлівая дзелавітая жанчына...

Думаць пра гэту жанчыну карысна ўжо хоць бы таму, што яна абуджае ў маёй душы несамавітае жаданне, пра існаванне якога я нават і не здагадваўся.

Гэта жаданне падбівае святое перакруціць у будзённае; вобразна кажучы, прымушае ікону ператварыць у кухонны паднос.

Уяўляеце малюнак: на іконе ранішняя кава!

Нейкі блюзнерскі рэалізм...

Аднак жа мне трызніцца і ён, такі брыдкі рэалізм, бо знаходжуся ў тым нервовым стане, калі душа хоць на нейкі момант, але памірае; калі з'яўляецца чэзлая паэзія, асноўныя вобразы якой – не зоркі і кветкі, а жоўць і лекарскія рэцэпты...

Жыццё, аддадзенае асалодзе, знікла, але той, хто з гэтае прычыны лічыць мяне кволым няўдачнікам – памыляецца, бо такім няўдачнікам быў і Напалеон.

Наадварот, мне пашанцавала, бо я жыў з N, якая створана не з рабра Адама, а з характару Месаліны, і не Дон Жуан, Лавелас ці, скажам, Казанова, а я першы зразумеў, што ёсць каханкі, якія з'явіліся на свет божы не з гэтага славутага рабра, а з гэтага славутага характару...

А яшчэ зразумеў, што можна расчаравацца ў канкрэтнай жанчыне, а ў жанчыне наогул расчаравацца нельга, і што для жанчыны першы той, з якім яна шчаслівая, а не той, з кім упершыню апынулася ў адной пасцелі...

Разам пражылі мы год, і N не зрабілася роднай, так і засталася чужой, а год – дастатковы тэрмін дзеля таго, каб адчуць: чужое жыццё ніколі не разгорнецца ў твой галоўны сюжэт!..

Н дасканала валодала мастацтвам знявагі, і з гэтага яе непры-
вабнага мастацтва выходзіла, што я — каштоўны матэрыял для
псіхатэрапеўта...

Скажу й пра тое, што ў гаворцы з ёй я адчуваў сябе інвалідам па
слыху, таму што асобныя словы яна знарок не прагаворвала, а толькі
(грэбліва крывячы вусны) “паказвала” іх.

Такая манера гаварыць нагадвала фільмы з субцітрамі, у якіх, як
вядома, сказанае зазвычай не супадае з тым тэкстам, які высвечва-
ецца на экране — тэксту заўжды менш, нібыта пісьмо не паспявае за
голосам...

Здатная цвяліць, а не лагодзіць, народжаная не кахаць, а ната-

ляць сябе мужчынамі, навучаная і з крынічнай кроплі вады здабы-
ваць яд, гатовая нішчыць і свой, і чужы спакой, адкрытая пачуццё-
ваму шулерству, а не праўдзе – Н была таленавітай эксцэнтрычкай:
аднойчы ператварыла кравецкія нажніцы ў элегантную гільяцінку –
то-бок, на кожным фотаздымку, дзе мы былі знятыя разам, нажніцамі
адчыконіла мне галаву.

Я ведаю, яна ўжо сабрала даволі ладную калекцыю палюбоўнікаў,
і таму з пэўнасцю магу сказаць: кожнаму з іх у спадчыну пакіне тое,
што пакінула й мне – тупыя нажніцы і сапсаваныя фотакарткі!

Філатэлісткі збіраюць маркі, а яна збірае і пакідае мужчын і ў гэ-
тым сваім непазбыўным клопаце даволі разняволеная, а часам і зусім

безразважная, бо дапускала й такое: калі багаты каханак надакучаў, яна тут жа мяняла яго на ўпадабанага “жабрака”...

Застаўшыся адзін, я пачаў чакаць; чакаў дакранання цноты – словам, выглядаў на тое нязбытнае, аб чым шчыра марыць кожны мужчына, якому далёка за сорок.

Дык вось, я чакаў і блукаў па менскіх завулках, памятаючы яе параду: “Нервы трэба лячыць птушынымі спевамі, а ў Менску птушак можна пачуць толькі ў ціхіх завулках...”

Вядома ж, менскія птушкі пяюць не толькі ў завулках, аднак жа такая нечаканая парада мяне проста зачаравала, бо ў ёй бліснула надзея, што сваімі невыпадковымі назвамі існуюць і ўжо няісныя

завулкі – Паўночны, Траецкі, Азёрны, Татарскі, Снежны, Лугавы, Мала-Манастырскі, Малочны, Горны – вернуць мне страчаны спакой...

Я веру ў лекавую моц непрыдуманых назваў!

Гэтым жа разам я завярнуў у Музычны завулак...

Паслухаўшы ў Музычным птушак і не вельмі задаволены іхнімі скупымі свістамі, я прайшоў паўз Дом масонаў, спусціўся па сходах на Гандлёвую і на беразе Свіслачы ля адноўленага рэстарана “Журавінка” раптам злавіў на ляту матылька, пра якога ў нашай паэзіі сказана, што ён “... крыламі звоніць ледзьве чутна...”

Рэдкая гэта ўдача злавіць рукою матылька, – усё адно, што злавіць свой дух, або свой цень!

А яшчэ падумаў: можа, трымаю нечую душу, якая толькі што пакінула цела?!

Каб матылёк не загінуў, тут жа расціснуў далонь, і мой каляровы палоннік паляцеў далей і неўзабаве апусціўся на нейкага старога, які, седзячы, спаў, падагнуўшы пад лаўку ногі, каб, відаць, не замінаць галубам панавіта праходжвацца па асфальтаванай дарожцы.

“... і яркі пыл сатрэ няспрытная рука”.

Не сказаць, што рука мая няспрытная, але сапраўды ад матылько-вых крыльцаў на далоні застаўся яркі пыл, нібыта след ад кветкавых пялёсткаў.

Пялёсткі – сум па цноце, і калі мы дорым кветкі, то гэтым самым нібыта вяртаем страчаную цноту.

Вось чаму жанчыны любяць прымаць хоць якія краскі – няхай сабе й сціплыя васількі!..

Н не любіла ні васількі, ні ружы (мусіць, не хацела рабіцца зноў цнатліваю), і таму я не прыносіў ёй нават паўбукета...

Дарэчы, я люблю кветкі, якія растуць, і не люблю тыя, якія прадаюцца, таму хутка прамінаю падземныя пераходы, дзе іх зазвычай выстаўляецца безліч, і гады ў рады завітваю ў кветкавыя крамы, бо мне заўсёды там блюзніцца пахаванне; баюся пад снапамі кветак убачыць нябожчыка...

Я адчуваў радасць ад хады, таму йшоў, нібыта плыў, прамінуў Палац спорту, пачуў ужо аўтамабільныя зыкі Ерусалімскай, але мусіў быў прыстоіць.

На беразе амаль нерухомай Свіслачы, на драўлянай канапцы, у раскошным кімане, спінку якога ўпрыгожвалі два блакітныя драконы, ляжала, апусціўшы галаву на сагнутую ў локці руку, маладая пляжніца.

Ахмеленая слодыччу адпачынку, яна чытала, і мне таксама закарцела разгарнуць кніжку.

Я крыху палюбаваўся блакітнымі драконамі, іх пераплеценымі ў празрысты букет крыламі, і быў удзячны пляжніцы за тое, што адчуўшы

маю прысутнасць, яна не азірнулася, не паглядзела на мяне...

І добра зрабіла, бо я мог бы расчаравацца.

Ёсць жанчыны, шчасце якіх у тым, каб мужчыны бачылі іх толькі са спіны...

Я дайшоў да мосціка Змітрака Бядулі.

Гэта самы прыгожы ў Менску мосцік — з дзвюма аркамі, чатырма ліхтарамі і трыма на кожным ліхтары лямпамі ў малочных камінках; ён знаходзіцца непадалёку гасцініцы “Беларусь”, калі з магільнага пагорка, на якім высіцца гасцініца, ісці да Свіслачы...

Некалі з гэтага пагорка Змітрок Бядуля глядзеў на сялян, якія ехалі на Траецкі базар.

“Людзі заклапочаны, — думаў пісьменнік, — трэба паспець упору прадаць тавар ды яшчэ за добрую цану: гэта значыць — дорага, а потым купіць тое-сёе для хаты таксама за добрую цану: гэта значыць танна...”

Так па-над Свіслаччу пісьменнік вывеў асноўны закон сямейнай ашчаднасці, і вось за гэта адкрыццё я й назваў яго імем самы ажурны свіслацкі мосцік, ступіўшы на які, далікатна разгарнуў кніжку — усходне-казачную прозу, па духу амаль такую ж, як і той нязвыклы малюнак на кімано пляжніцы:

“... мужчына дакранаўся да жанчыны толькі сваёй прысутнасцю, бо ведаў: у першы вечар знаёмства да жанчыны можна дакранацца толькі прысутнасцю.

Але былі іншыя вечары, і ён зразумеў, што пакахаў, і пакахаў па-сапраўднаму, і таму не абмяжоўваў сваю пяшчоту, і ў радасных прамаўленнях ужо не ведаў ніякай меры: адорваў каханую кампліментарамі неверагоднага замілавання, прыдумляў ёй артыстычныя імёны, ствараў незвычайныя назвы кожнай яе сукенцы, туфельцы, завушніцы, нават кожнай яе радзімцы і шчодро ап'яняў сябе тэатральнымі містыфікацыямі: вяртаў жанчыну з пекла на зямлю; як расу, збіраў яе пацалункі хрызантэмнай сцяблінкай; прасіў пільнаваць на азёрнай вадзе месячнае святло; адпраўляў у розныя эпохі і краіны, раўнаваў да вялікіх паэтаў мінулага, якія (у чым быў шчыра ўпэўнены!) моцна яе кахалі.

І была ноч двуення...

— Калі ты дакранулася да мяне, — казаў жанчыне, — мне здалося, што я ператварыўся ў залаты ланцужок!

— Калі я адчула цябе, — адказвала яна, — галава мая стала, як празрысты лісцік, а кроў зашумела, як возера ў ветраны дзень!

— Я буду заўсёды адамам цалаваць еву! — шчасліва ўсміхнуўся ён.

— І я буду заўсёды евай цалаваць адама! — усміхнулася яна...

Ішоў час, яны шчыра кахалі адно аднаго і верылі, што каханне жыве ў чыстым, як салаўінае горла, доме, і што яны будуць заўжды разам, і спадзяваліся: іхняе шчасце не скончыцца.

Яны цешылі сябе тым, што ўсё благое згінула ў асалодзе двуення,

і яны навучаць сваіх будучых дзяцей палюбіць той агонь, у якім якраз і гіне ўсё благое...

Аднак прыйшла бяда — у яго адабрала ногі.

Яна ўсё рабіла дзеля таго, каб вылечыць яго, але нішто не памагала; дактары, лекі, грошы, знахары, час, яе адданы догляд — усё было дарма.

Хоць крычы ад распачы!

І тут здарыўся ў іхнім аддаленым мястэчку вясёлы вандроўнік, даведаўся пра бяду няшчаснай і параіў ёй разыграць сцэну здрады.

— Навошта?! — вельмі здзівілася жанчына.

— Каб распаліць у хворым рэўнасць...

– Рэўнасць?!

– Калі нішто не памагае, тады толькі рэўнасцю можна адужаць немач!

Яна не зусім паверыла, але мусіла была згадзіцца...

Убачыўшы яе ў абдымках вандроўніка, хворы (спачатку на радасць, а пасля на вялікую бяду жанчыне) падняўся з ложка.

Сапраўды, лютая рэўнасць абудзіла ў аслабелых жылах заснулую моц, паспрыяла адолець немач, але ж яна і знішчыла каханне.

Маючы толькі свой сляпы гнеў і не чуючы ніякіх тлумачэнняў, дзівосным чынам акрыялы на горкі яблык збіў вандроўніка, а яе, сваю руплівіцу, выгнаў з дому...”

Ён зрабіў не па-людску; нялюдскія ж учынкi ў казачнай прозе караюцца хутка і незвычайна, гэтым разам вось як: прыляцела сарока і дзеўбанула аздаравелага дурня проста ў твар...

Кажуць: дзе сарока, там і ведзьма, а яшчэ: сарока дзяўбе толькі вінаватага.

Думаючы пра тое, што кажуць пра сароку ў нашых і чужых казках, я загарнуў кніжку пад напеў галодных струн.

Умольна на мяне глядзячы, стары жабрак іграў на скрыпцы; ягонная людамантная мелодыя, падобная на жвірысты шорхат ластаўкі, мела для мяне зразумелы змест: “Адзінота – гэта пятля, накінутая на душу; адзінокая душа паступова чэзне, вось тады й пачынаецца

старасць, якую трэба гэтак жа баяцца, як мы баімся галечы, цяжкой хваробы і турмы...”

Я падаў скрыпачу.

Убачыўшы ў сваёй парожняй скарбонцы мой блакітны “Мірскі замак”, збянтэжаны стары спыніў ігру:

— Божа мой, вы так шчодро мне заплацілі! Ажно пяцьдзесят тысяч! Вялікі дзякуй вам!

— Мне спадабалася ваша скрыпка.

— Я прафесійны музыка, але так сталася... Бачыце, выйшаў на вуліцу... Вы не думайце, я не па сваёй волі...

— Я так і не думаю...

— Ёсць падонкі, якія публічна выхваляюцца тым, што не падаюць жабракам! Але ў старасці яны абавязкова самі пойдучь старцаваць! Жыццё прыцісне...

— Я ведаю аднаго такога...

— Мяркую, што ён зайздроснік і няздара! — заключыў стары.

— Ён проста імпатэнт...

— У якім сэнсе?

— Ва ўсіх сэнсах!

— О, дык такія злыя на ўвесь свет... Такія не жывуць, а штодня тонуць у экскрэментах сваёй злосці...

— Сыграйце мне што-небудзь павольнае...

— Я выканаю адажыя, якое вам абавязкова спадабаецца! А ўвогуле вы любіце музыку?

— Любіць музыку — усё адно, што любіць ваду ці паветра, — заўважыў я.

— Праўда ваша! — сумеўся стары. — Не варта гэтак пытацца ў культурнага чалавека, выбачайце...

— Нічога...

— Шкада, што зараз я не ва фраку...

— Гэта нешта змяніла б?!

— Іграць без фрака — усё роўна, што карціну выстаўляць без рамы!

— Цікавае параўнанне! — пахваліў я.

– Музыка на фоне фрака, калі так можна сказаць, гэта як брыль-
янт на чорнай аксамітнай падушачцы...

– Лепей глядзіцца?!

– Вядома!

– Адажыя ў вашым выкананні цудоўна прагучыць і без фрака!

– Дзякуй вам...

Тужлівая мелодыя Глебава, якую ён тут жа зайграў, мне сапраўды падабалася – гэта быў мой любімы танец Маленькага прынца з Ружай.

Стары неверагодным чынам угадаў *мой* музычны твор – словам, зрабіў мне сапраўдны падарунак!

Як гэта слаўна, калі дораць тое, што падабаецца; як гэта

слаўна, што вечнае не старэе...

Музыка – і ёсць тое вечнае, у якім свабода глядзіць у вочы каханню; не ведаю, ці гіне свабода ў каханні, ці памірае каханне ў свабодзе, аднак жа знаю: ураўнаважаная надзея і ўзбагачаная такой вольнай мелодыяй, свабода шчыра спрыяе новай творчасці ўсё пра тое ж каханне...

Стары граў так, нібыта плакаў, нібыта апавядаў пра нейкую сваю найвялікшую страту, і разам з тым, згубіўшы вельмі шмат у жыцці, іграў прыхавана радасна, шчасліва, быццам на ўсім белым свеце толькі ён адзін і зразумеў: трэба навучыцца губляць, калі хочаш навучыцца знаходзіць!

Зрэшты, не “быццам”, а так яно й было – ён зразумеў...

Ён іграў да таго моманту, да той падслепаватай на адлегласці менавіта рысы, пакуль бачыў мяне.

Мелодыя, заціхаючы, паволі аддалялася, дыванова цішэла і нарэшце змоўкла, калі я павярнуў за рог.

Апошні скрыпічны павеў быў падобны на спазматычны гук, які звычайна ўзнікае тады, калі чайную лыжачку выціраюць шаўковай сурвэткай...

Я зноў апынуўся ў Музычным, і зноў паслухаў скупыя птушыныя свісты, і раптам узрушана падумаў: “Трэба паехаць у лес, трэба паслухаць лясных птушак!..”

Усцешаны такім сваім намерам, паўз амбасаду Чэхіі і шведскае консульства выйшаў да ратушы і ўбачыў юнака з адчайным плакатам: “Людзі, калі ласка, цікаўцеся роднай Беларуссю!”

Рахманы дзеяслоў “цікаўцеся” найбольш сведчыў пра адметнасць безнадзейнага закліку.

Людзі ж кіраваліся вясквым розумам, таму праходзілі міма, не аддавалі сваёй увагі ні юнаку, ні ягонаму саматужнаму плакату.

Пэўна ж, яны былі не з рызыкоўнага войска ваяўнічага Каліноўскага, а з ціхмянай грамады памяркоўнага Несцеркі, і сваёй трывалай абыякавасцю красамоўна сведчылі: цікавасць да Беларусі гэткая ж марудная, як і нараджэнне жэмчугу...

Я разгаварыўся з юнаком – найперш пра гэтых людзей і пра тое, што ў нас, дзякаваць Богу, ёсць дзяржава, але, на жаль, усё яшчэ няма грамадства, што большасць у нас – людзі разумныя, але без цікавых эмоцый; яны разлічваюць кожны свой дзень, нібы нейкую тэхнічную канструкцыю, і з дваццаці год ужо клапацяцца пра пенсію.

Увогуле ж сваёй кароткай гаворкай мы агарнулі шмат што, дакрануліся да высокага і будзённага, паглыбіліся і ў сваё, мужчынскае, пагаманілі і пра грошы, а галоўнае – па-таварыску сышліся на тым, што сапраўды грошы робяць усё, улада іхняя бязмежная, аднак жа яны павінны заставацца ў кашальку і не засмечваць думкі, і што ў людзей, ад якіх залежыць будучыня Беларусі, абавязкова хопіць сіл

усё зрабіць дзеля таго, каб грошы ведалі сваё месца: то-бок, з кішэні не пералазілі ў галаву...

— Што такое Беларусь? — спытаў я на адыходак.

— Сустрэча новай зямлі з раскіданым гняздом! — пачуўся нечаканы, упэўнены адказ.

— Гэта цікавая шахматная камбінацыя! — я не мог не ўсміхнуцца.

Юнак мне спадабаўся, і я расчулена падумаў, што ён не з ліку платных беларусаў, якім, па прыкладзе Купалавых пяці сенатараў, зусім “... не стыд, хоць і ў чорта ўзяць грошы...”

Не, ён не з таго слізкага шэрагу “змагароў”, стваральнікаў палітычнай драбнаты, якія бяруць “касцюшкі” на змаганне за лепшую

Беларусь, але толькі імітуюць змаганне, а на ўзятае купляюць сабе кватэры, машыны, дарагія апранахі...

2.

У лясной санаторыі, за нейкія два кіламетры ад ганчарнага мястэчка Р., у першы ж дзень мяне лагодна закалыхаў гаючы птушыны хор і апанавала святочная бесклапотнасць.

Я супакоіўся і быў шчаслівы, бо здабыў патрэбнае.

Якое ўсё-ткі яно вялікае і непераадольнае — жаданне бесклапотнасці!

Невыпадкова ж Якуб Колас прамовіў, што вельмі прыемна “... думак клопату не мець...”

Я шчыра зайздросчу кожнаму, хто не мае ў душы трывогі, ніякае турботы ці, як раней казалі, жаднага амбарасу.

Я зайздросчу таксама і прыродзе, бо ўся яна – бязмежная бесклапотнасць.

Бесклапотны птушыны хор, бесклапотная вада, бесклапотнае сонца, бесклапотны куст ядлоўцу, які злёгка пахіліўся на схіле гэтаксама ж бесклапотнага пагорка...

Аднак жа не сказаць, што бесклапотная вось гэта песенька – яна пачулася раптам зусім непадалёк...

У вадзе глыбокай,
У сваіх затоках —
Недзе мая стронга
Плавае далёка.

А пад камень чорны
Прыплысці не хоча,
Мо яго злым вокам
Чараўнік сурочыў?..

Там, дзе дно жаўцее,
Пакажыся, стронга,
У сваіх затоках
Не хавайся доўга!

І як толькі-толькі
Я цябе пабачу,
З радасці вялікай
Шчыра я заплачу;

З радасці вялікай
Шчыра засмяюся,
Бо заўсёды з плачам
Смех на Беларусі;

Тут, на Беларусі,
Толькі дурань смелы...
Прыплывеш, і камень
Чорны стане белым!

Песенька, поўная недзіцячай філасофскай журбы, мне вельмі спадабалася, а спяваў яе хлопчык.

Спусціўшыся па стромкім адхоне ў лагчыну, па якой цёк хуткаплынны ручай, ля вялізнага чорнага каменю я і ўбачыў гэтага слаўнага спевака.

Мой нечаканы прыход прыкметна занепакоіў яго – у гнуткай постаці малога з'явілася халодная насцярожанасць, а з-пад празрыстай стрэшкі белых валасоў незадаволена ўспыхнулі блакітна-зялёныя вочы, якія імгненна апусцілі маё сэрца ў салодкі боль...

– Хто цябе навучыў гэтай песеньцы?

– Ніхто...

– Тады адкуль яна ў цябе?

– Ніадкуль...

– Як гэта “ніадкуль”?

– Я сам яе прыдумаў...

Сам?!

Мной заўладала нейкае асаблівае, можна сказаць, крыштальнае здзіўленне.

Новы Сымон-музыка стаяў перада мною – праўда, для паўнаты во-
бразы бракавала скрыпкі...

Натапыраны хлопчык усім сваім выглядам паказваў, што
размаўляць яму зусім не хочацца, але мяне гэта не бянтэжыла.

— А ў тваёй мамы вочы такія ж, як і ў цябе? — раптам спытаў я, але адказу не пачуў.

— Калі *такія*, — казаў далей, — то мама твая прыгажуня. Блакітныя вочы з ярка-зялёным адценнем бываюць толькі ў прыгожых жанчын!

“Не, так не трэба з ім гаварыць! — у думках я папракнуў сябе. — Атрымліваецца лісліва, і малы, вядома ж, адчуе маю несамавітую спробу падлашчыцца да яго і можа далей слова не сказаць. Дзеці на фальш вельмі чуйныя... Да таго ж, ён — маленькі мужчына, гэта значыць, істота раўнівая. Хваліць пры ім яго маці, казаць, што яна прыгожая — усё адно, што заяўляць на яе свае мужчынскія правы... Справа небяспечная...”

— Ты чакаеш стронгу? — памяняў я гаворку.

— Чакаю...

— А чаму стронгу?

— Яна прыносіць шчасце...

Я не ведаў, што стронга прыносіць шчасце, але паверыў: прыносіць, бо рыба гэта не зусім звыклая для беларусаў, як і само шчасце.

— Ты ловіш стронгу?

— Не, проста чакаю...

Было відаць, што насцярожанасць паволі пакідае яго, аднак жа вочы па-ранейшаму поўніліся непазбыўным трапяткім неспакоем.

Ён нахіліўся над ручаём, апусціў далонькі ў празрыстую ваду і

хуценька зашаптаў нейкую дзіцячую сваю малітву.

— Ты варожыш?

— Варажу...

— Як гэта?

— А вельмі проста... Калі прыплыве стронга, то мама прыедзе заўтра, а калі не прыплыве, тады мама прыедзе пазней...

— А куды яна паехала? — як мага лагодней спытаў я, але адказу не пачуў.

Стронгі ў ручаі не было; нягледзячы на прыкметную плынь, ручай здаваўся нерухомым, і хлопчык са сваім неадольным сумам прыпадаў ледзьве не да самае вады.

— А калі прыплыве якая-небудзь іншая рыба? Што тады?!

— Не прыплыве. Тут жыве толькі стронга! — упэўнена прамовіў малы.

— Ты сюды прыходзіш кожны дзень?

— Кожны дзень...

— І стронга яшчэ ні разу не прыплывала?

— Ні разу...

— Дзе ты жывеш?

Не зводзячы неспакойных вачэй з ручая, ён паказаў сваёй светлай галоўкай на лес, над якім выразна цягнуў астрывец касцельнага шпіля, і я здагадаўся, што жыве ён у мястэчку Р.

— А як цябе клікаць?

— Анёлак...

— Анёлак?! Гэта ў цябе імя такое?

Хлопчык не адказаў...

Развітаўшыся з ім, я пайшоў уверх па травяністым беразе ручая і неўзабаве апынуўся ў густым высокім алешніку.

У мяне быў чорны свежы хлеб, і з яго клейкай духмянай мякаці я вылепіў доўгае цельца рыбіны; затым зляпіў яшчэ адну рыбіну і яшчэ...

Хмельная цяплынь нахшталт паэтычнага ўздыму раптам напоўніла мае грудзі і сціснула пяшчотным болем горла...

Ад майго дыхання хлебная стронга ажывала і, прутка выгінаючы хвасты, лёгка саскоквала з далоні ў сцюдзёны ручай.

Асвойтаўшыся ў плыткай вадзе, адна за адной (а хлеба ў мяне хапіла на сем рыбін) яна паплыла на глыбіню ўніз па ручаі – якраз туды, да чорнага каменю, за якім застаўся сумны хлопчык.

Ствараючы сваю стронгу, я дужа хваляваўся, нібыта выпадкова зайшоў у чужы сад; я адчуваў сябе злодзеем, нібыта нешта краў...

Але ратавала мяне тое, што пакідаў сабе не само ўкрадзенае, а шэпт украдзенага, ягоны пах і контур.

Жывая стронга недзе драпежна выгульвалася па камяніста-пясчаным дне ручая і, вядома ж, была не падобная на маю, якую

прыдумаў, дзякуючы ўсё той жа ўсходне-казачнай прозе, што нагадвала букет, складзены з драконавых крылаў.

У той прозе, у іншым апавяданні, каб суцешыць дзіця, якое таксама чакала маці, паэт зляпіў з хлеба цацачную лодачку і прамовіў над ракой: “Вялікі грэх сказаць дзіцяці, што ў расстанні з маці жыццё пражываецца паўней, і вялікая асалода адкрыць закаханаму юнаку: жыццё паўней пражываецца ў разлучы з каханай...”

А яшчэ той паэт вучыў: “Каханне можна выпрабоўваць, творчасць — не; з каханнем можна развітвацца, з творчасцю нельга (калі развітаешся, хоць на хвіліну, творчасць тады пакіне цябе назаўсёды); каханне вяртаецца само, бо відушчае, творчасць вярнуцца не

здолее — яна сляпая; каханне без творчасці існуе, творчасць без кахання — ніколі...”

А ў канчатковым скутку сваім празрыстая ўсходне-казачная проза сведчыла: “Творчасць — гэта перш за ўсё рух да кахання, але яна прыносіць большую, чым яно, радасць, бо не ператвараецца ў звычку; да кахання ж прывыкаеш, як да лёсу, і тады твае думкі робяцца маруднымі, і мінецца дастаткова шмат часу, пакуль зразумееш: пазбавіцца звыклага кахання — усё адно, што разбагацець...”

Стоячы ў густым высокім алешніку, я чакаў і дачакаўся; у мяне заняло дыханне, калі неўзабаве пачуўся радасны вокліч Анёлка:

— Я бачу стронгу! Мама прыедзе заўтра!..

Вярнуўшыся ў свой санаторны пакойчык, я шчасліва падумаў пра тое, што свята з'яўляецца й тады, калі хлеб ператвараецца ў мару, і такое свята імгненна ўвасабляецца ў звонкі дзіцячы голас, і водгулле гэтага свята доўга цалуе напоенае хваёвым духам паветра.

Узрушэнне, якое звездаў ля ручая, не дало заснуць да самай раніцы; да самай раніцы сабе, як чужому, чытаў-трызніў нешта чужое і адначасова сваё: “... адамава мара: яна і я, а евіна мара: ён і я... шчасце мужчыны – калі ён кахае жанчыну, якая яго разумее, а шчасце жанчыны – калі яна кахае мужчыну, якога разумее...”

Дык вось, да самай раніцы не мог заснуць, а калі нарэшце заснуў, то спаў ажно да абеду, і мне жадалася і зноў жа трызнілася ў няроўным

сне толькі адно – я вельмі хацеў зноў убачыць Анёлка...

І я прыйшоў да чорнага каменю, на гладкім гарбе якога бялела птушынае пярэ.

Невядомыя мне птушкі шчыльна атачылі крутую лукавіну ручая і схавалі свае доўгія дзюбы ў чыстай вадзе.

Калі напіліся, то паляцелі, не пакінуўшы на зялёным беразе ніводнага пярэ.

Шум іх крылаў быў гэтакі ж, як і шум хвояў – высокі, расцяжны, шорсткі і без ніякіх слядоў у паветры; хіба што застаўся папяровы ўсхліп, нібыта над раялем разарвалі нотную старонку.

Я быў упэўнены, што ў нашым з Анёлкам чаканні ўсё ж застанеца

тая мера спакою, якая існавала ў палёце невядомых птушак...

Ля каменю (а ён яшчэ не зрабіўся белым) нікога не было і, каб чым сябе заняць, я разгарнуў... не, гэтым разам не кніжку, а газету, і даведаўся, што мне "... рэкамендаваны светлыя адценні блакітнага і зялёнага..."

Ніколі не верыў гараскопам (N наадварот – старанна вывучала іх, асабліва мой знак Шалі!), але як тут не паверыць, калі мне "... рэкамендаваны светлыя адценні блакітнага і зялёнага..."

Вочы Анёлка і вочы N!

Неверагоднае супадзенне!

Прыемны халадок атуліў мае скроні...

Схаваўшы газету, замаркочана падумаў: Анёлак сюды ўжо не прыйдзе, бо дамогся свайго, дачакаўся стронгу...

Праўда, ці прыехала ягоная маці?

Наўрад...

І тут мне зрабілася горка, што ашукаў дзіця, даў яму пустую надзею...

Даруй мне, юны дружа, і зразумей – я ашукаў цябе толькі дзеля радасці ў тваіх тужлівых вачах, дзеля твайго шчаслівага крыку: “Я бачу стронгу! Мама прыедзе заўтра!..”

Калі мы зноў сустрэнемся, і ты ўбачыш тугу ў маім позірку, буду рады, калі гэтым разам ужо ты ашукаеш мяне, са свайго чорнага

хлеба вылепіш вобраз майго ўяўнага шчасця – то-бок, падорыш мне прыгожы падман, а з ім і радасць.

Прагну твайго падману, дзіця!..

З пагорка я глядзеў на мястэчка Р., на сірочы касцельны шпіль, і ніяк не мог успомніць імя мудраца, які сказаў, што пра існаванне вёсак і маленькіх гарадкоў вялікі свет звычайна даведваецца адно тады, калі ў гэтых вёсках і гарадках нараджаюцца геніі ці здараюцца катастрофы...

25 красавіка 1986 года (за дзень да чарнобыльскага жаху), гасцючы ў Бельгіі, я апынуўся на франка-бельгійскай мяжы паміж гарадамі Турнэ і Картрэйк.

Я не ведаў, што недзе паблізу месціцца вёсачка Кайгем, як і не ведаў таксама пра тое, што паміж Украінай і Беларуссю існуе места Чарнобыль.

Пра Чарнобыль даведаўся праз тры дні, ужо вярнуўшыся дамоў, а пра Кайгем праз тры гады.

Усё йшло сваім злавесна-немінучым ходам, і ўслед за невядомым Чарнобылем “выславіўся” й невядомы Кайгем, толькі, дзякаваць Богу, не ў чарнобыльскім маштабе.

4 ліпеня 1989 года на дом кайгемскага фермера Дэларэ ўпаў савецкі ваенны самалёт, і падчас гэтай катастрофы загінуў сын фермера...

Самалёт — гэта тое, што ляціць само.

Які жахліва дакладны сэнс іншы раз утойваецца ў словах!

Самалёт “МиГ-23м” і сапраўды ж ляцеў сам, без пілота, які, напалоханы нейкай непаладкай, накіраваў свой знішчальнік на Балтыйскае мора, спадзеючыся, што ён там патоне, і катапультаваўся.

Пэўна ж, для пілота самалёт апынуўся ў незразумелым становішчы, а да зямлі заставалася менш за тры тысячы метраў — самы момант пакінуць машыну, калі хочаш застацца жывы...

Лётчык застаўся жывы, а ягоны “МиГ” бог ведае якім чынам “вывернуўся” (мусіць жа, спрацавала аўтаматыка), заместа надводнага “выбраў” надземны курс і праляцеў праз Польшчу і дзве

Нямеччыны, а таксама праз Галандыю і Бельгію; мала што яму бракавала дацяць да Францыі...

Я спусціўся з пагорка і пайшоў у мястэчка Р., упэўнены, што яно праславіцца дзякуючы Анёлку, бо хлопчык, які прыняў хлебную стронгу за жывую – будучы геній...

У мясцовым кінатэатры на кантролі мяне ніхто не пераняў, і без жаднае перашкоды я нішкам увайшоў у амаль пустую глядзельную залу.

Чарада падлеткаў (Анёлка сярод іх не было), грызучы семкі, ва ўсе вочы глядзела на экран, на прыгажуна-матадора, які старанна рыхтаваўся да выхаду на арэну...

Матадор удала правёў бой, густая кроў забітага быка выразна зачарнелася на белым пяску арэны.

Я не люблю карыду, ненавіджу, калі няўмольнае гострае жалеза ўгрызаецца ў жывую шкуру, даводзіць бедную жывёліну да шаленства і ўрэшце забівае яе.

Паскуднае відовішча!

Але што мая нелюбоў, што мая нянавісьць у параўнанні з тым навальнічным святам, якое жыло на экране: юнакі палка віталі з трыбун свайго куміра, дзяўчаты дарылі яму закаханья ўсмешкі і паветраныя пацалункі; нават падлеткі ў зале і то забыліся на семкі, таксама былі душою з тымі, хто, пляскаючы ў ладкі, славіў матадора...

— Хлопцы, такі ж самы бык ёсцека ў Хведара Сляпога! Вось бы яго сахаром пырнуць! — гукнуў нехта з сярэдзіны чарады.

— Каго пырнуць? Хведара?! — пачуўся гугнявы ўсмех.

— Ды не Хведара, дурань, а быка ягонага!

— Разбіраешся ты, у Хведара не бык, а вол! — данеслася з краю.

— Хай сабе й вол! Можна й валу кішкі выпусціць!

— Ага, як з кабана палезлі б!

Аж да столі ўзняўся-бухнуў дураслівы рогат.

Але тут з кутка выразна прагучаў уладны жаночы голас (пэўна ж, голас кантралёркі):

— Зараз палезуць кішкі з усіх вас, гадзюкі малыя! Зараз выпушчу

з кожнага такое, што дзесятаму закажаце!

– Баба Хрысця, не сварыся! – зноў пырснуў гугнявы ўсмах.

– Ша, мне! Усю падлогу заплявалі, галацуцкі кручанья!

– Не ўсю, баба, а толькі спераду...

– Я сказала ша, чамярня, а то кіно выключу і ўсіх чыста павыкідаю адсюляка! Рук бракуе прыбіраць за вамі!

Падлеткі мусілі былі ўцішыцца, і “нявыключанае кіно” спакойна сабе круцілася далей, страшачы новым сюжэтам...

У тым сюжэце слугі памешчыка, па натуре сваёй забойцы і гвалтаўнікі (у аднаго на боце пагрозліва падрыгвала вялізная асцюкаватая шпора), злавілі ўцекачоў-пеонаў (нечым жа яны не дагадзілі

свайму гаспадару-зверу!) і па шыю закапалі іх у дол.

Той, што з асцюкаватай шпорай, старанна ўтаптаў каля шыі кожнага ўцекача мяккі пясок, каб ніхто нават не варухнуўся.

А пасля на конях слугі наляцелі на гэтых няшчасных, на іхнія адкрытыя, безабаронныя галовы...

Жахлівая сцэна...

Аднак жа неўзабаве буйным планам на экране ўзнікла нага слугі — нават не сама нага, абутая ў бот, а голая галёначная костка з усё тою ж вялізнай асцюкаватай шпорай...

Трэба думаць, што гэтак злачынства было па-мастацку пакарана, рэжысёр ператварыў ката ў шкілет...

Я дачакаўся бабу Хрысцю на вуліцы.

Падмеўшы залу і выкінуўшы смецце, яна — яшчэ не вельмі старая, даволі жвавая і ёмкая — ахвотна ўскінула сваю лёгкую галаву на маё знарок ветлівае здароўканне.

— Цяжка з імі? — я паказаў на падлеткаў, што густа абселі ганак ужо замкнутага кінатэатра.

— А няго ж, мала іх б'юць! — адказаўшы так, баба Хрысця быстрымі вачыма прымерылася да мяне, не ўтаіла моцнага жадання тут жа даведацца: а хто ж гэта да яе так ласкава загаворвае?

— А ёсць такія, што й біць не трэба! — усміхнуўся я. — Тут у вас хлопчык адзін жыве... Анёлак... Так яго, здаецца, завуць... Не ведаю,

імя гэта ці проста слова добрае, аднак жа хлопчык гэты, скажу вам, дзіця чыстае...

— А вы адкуль яго ведаеце? — раптам наструнілася, нават пабялела, старая.

У салодкім прадчуванні, што так хутка натрапіў на Анёлкаў след, я, як мага спакайней, прамовіў:

— Каля ручая з ім пазнаёміўся. Вунь там, за лесам.

— А-а, дык гэта вы ў ручай хлеба накідалі?

— Я...

— А ён прынёс вашы размоклыя мякішы і кажа: заўтра мама прыедзе. А яна сёння ранкам вазьмі і заявіся ў хату...

- Яго маці вярнулася!!!
- Бачу, вас у душы ажно падкінула ад гэтага!.. Ну, так, вярнулася нявестка мая спраўная! Ненадоўга, праўда... Хвастом трохі пакруціла, пабыла ў хаце гадзіну якую, забрала Анёлка і зноў паперлася ў свой Кракаў! Нават Міколачку, каб пабачыць, не дачакалася!
- А хто такі гэты Міколачка?
- Мой сын, а яе чалавек...
- Дык выходзіць, што Анёлак ваш унук!
- Унук, каб ён спрах такі ўнук! Ад такога ўнука плечы мокрымі робяцца і галаве млосна! Усе гізунты з мяне павыцягваў! Усё яму не так, усё не гэтак... Жабе малой толькі чатырнаццаць, а з норавам!

Ды яшчэ якім! Замашкі як у таго секвестратара колішняга!..

– Не слухаўся вас ці што?

– Яшчэ як не слухаўся!.. То ў хаце не хацеў спаць, а шыўся ў стог, каб ноччу зоркі бачыць! То ў нейкай кніжцы вычытаў, што няможна худобу біць! То ў ката хацеў перакінуцца, так і казаў мне: хачу быць катом! Аж брыдка слухаць было... То рабіну, якая ў гародчыку вялікі цень рабіла, не даваў абгаліць... А то цалюткія дні над вадой прастойваў, бо тая дурніца нешта напляла яму пра казачную рыбу...

– Ды ён у вас паэт!

– От і вучыцелька казалла, што ён вершы сатварае, але што мне з гэтага?! Я за сваю жытку ўсе рукі адрабіла, у мяне ўжо галава

слабая і ногі ледзьве цягаюцца... Мне спакою хочацца!

— А што ваша нявестка робіць у Кракаве?

— Там яна ў наймічках у нейкага пана. Я добра знаю, што гэта такое, бо пры Польшчы таксама наймічкай была. А цяпер, бач, зноў тое ж... Зноў паны наверх вылезлі, а мы як былі на нізе, так і засталіся там... Дурніца, магла б тут на ферме рабіць, даярак жа брак, або санаторыю прыбірала б! Я ж во, старая ўжо, а кіно мяту, білеты рву, а часам і апарат выключаю, калі механік Сцяпанавіч засне... Дык не, па даляры паляцела... Я так думаю, што сына майго Міколачку яна ўжо кінула, наплявала на яго і жыве з тым панам, як з чалавекам сваім...

Баба Хрысця гаманіла голасна, на ўсю вуліцу, не саромелася ні свайго моцнага бляшанага голасу, ні слухачоў – гэта значыць, мяне і ўсё тых жа нахабных падлеткаў, якія гідка пасмейваліся, шчэрылі жоўтыя зубы і дагрызалі на мураваным ганку гарбузяныя семкі.

Рукі ў бабы трэсліся, на ўгневаным агародным абліччы блішчэў гарачы пот, і то знікалі, а то зноў успыхвалі чырвоныя плямы.

І ўсё ж ад яе мажнай постаці, ад звыклай праставатасці ў словах і такога па-беларуску зразумелага жаночага жадання пажаліцца на свой гаротны лёс, ішло на мяне лагоднае хатняе цяпло, і нешта сямейна-даверлівае жыло ў яе глыбока запалых вачах, а таксама ж угадвалася ў іх шкадаванне, вялікая спагада і да людзей, і да ўсяго

свету, і да самой сябе; яно, гэта шкадаванне, заўсёды ў такіх, як баба Хрысця, душах выяўляецца праз боль, бо не паказное, а праўдзівае, як і сам боль.

Старая нібыта казалася: я ўмею спачуваць, і я заўсёды ўсім спачувала, але ж і вы мне паспачувайце, калі ласка...

Пэўна што не дагаварыўшы, але стаміўшыся гаварыць, яна пайшла па ходніку, што вёў за кінатэатр і далей за касцёл, а я, прагнучы больш даведацца пра Анёлка, машынальна рушыў за ёю.

Ішлі мы гэтак нядоўга, да першага слупа.

Раптам яна ступіла бліжэй да плота, ля якога расла высокая крапіва, сагнула галаву і суха пляснула ў далоні:

— А-а, Міколачка мой, сынок любы! Трактарысцік мой удалы! Што ж ты тут робіш?! Награкаўся за дзень, бедны! Напрацаваўся, родны! Адпачываеш, змораны! Пасцельку сабе знайшоў, п'яніцка дарагі! А дзе ж твой трактар?!

У пыльнай крапіве, як нежывы, ляжаў цурбаваты малады мужчына, раскінуўшы ў бакі чорныя ў мазутных рагах карчаватыя рукі.

— Ма-а-м-ма! — зусім па-дзіцячы працяжна мамкнуў ён, намагнуўся яшчэ нешта сказаць, але не здолеў.

Войкаючы і кленучы сваю накіпелую долю, баба Хрысця пачала яго падымаць.

Я дапамог ёй.

Яна зусім не здзівілася, зноў убачыўшы мяне, спакойна прыняла маю помач (нібыта й спадзявалася на яе) і, апякаючы крапівой рукі, мы паставілі няшчаснага Міколачку на хісткія ногі.

Ён мала што цяміў і быў высокі, вялы і мяккі, як мех, набіты травою.

Баба Хрысця, знізіўшы голас, горка заключыла:

— Вось так і прамучылася я ўсю сваю жытку, вось такая доля мая няўдалая... І старога свайго з любое каляіны выцягвала, з любое яругі даставала...

— А што, стары ваш таксама піў? — усунуў я не надта самавітае пытанне.

— Яшчэ як піў! Направал піў! З гарэлкі й адубеў... І Міколачка адубее! Я ўжо бачу, што і яго ў даліну занясу... А пакуль ратую дурня...

— І Міколачка меры не ведае?

— П'е, асмолак, хітрэй за бацьку! І каб жа за чужое піў, ці за ўкрадзенае, то паўбяды было б, а то ўсё за сваё жлукціць, мазалямі заробленае прасікае... І яшчэ, калі цвярозы, ганарыцца, што не пазычае і не крадзе...

— А нявестка на гэта на ўсё што кажа?

— Што кажа? Хай п'е — так і кажа... Уперад я спадзявалася на яе, думала: атуліць Міколачку, дагледзіць як мае быць, давядзе да памяці, але дарма спадзявалася...

— А ўнук ваш?

— Той трохі ўгаворваў, прасіў не піць, але Міколачку не ўгаворыш, бо ў яго мой характар... Як ухаплюся за што, як напрамічуся куды, то мяне ўжо і не спыніш, і не звернеш...

— Ма-а-м-ма! — як з таго свету, у ачмурэлым бяспамяцтве зноў падаў голас Міколачка, мерцвяком віснучы на нашых руках.

— Змоўкні! — крыкнула баба Хрысця, і ён тут жа змоўк, але пэўна ж не таму, што пачуў распалены гневам матчын голас, а таму, што ў гэту хвіліну, акрамя слова “мама”, не мог вымавіць ніякага іншага...

Яшчэ здалёк я пазнаў хату бабы Хрысці — па абголенай рабіне ў гародчыку.

У двары вялікага парадку не было, валяліся раскіданыя дровы і некалькі кавалкаў паржавелай бляхі, тырчалі перакуленыя сталюгі, а ля парожняй балеі таўкліся, ліжучы яе, дзве сонныя авечкі.

З'яўленне гаспадыні іх узварушыла надзеяй на паенне, і яны жаласліва забляялі, патрабуючы свайго.

— Няпоеныя! — уздыхнула старая. — Як дзе забяўлюся, то няма каму й дагледзець...

З натугаю праз цесную веранду мы ўвалаклі зусім ужо раскіслага і абсунутага, як гічына, трактарыста ў хату і прыматкабожылі яго на расхістаным ложку.

Баба Хрысця клапатліва падклала яму пад гузаватую, нямытую галаву квяцісты ясік.

— Спі, каб ты не прачнуўся! — сказала гэтак, але ўжо без ніякай злосці ў голасе, і пайшла паіць худобу.

Я ж наўмысна прыстоіў у верандзе, бо заўважыў на этажэрцы вялікую каляровую паштоўку з выявай Марыяцкага касцёла; мяне як варам абліло — так захацелася прачытаць яе (адчуваў: паштоўка ад Анёлкавай маці)!

Так яно й было.

Пакуль старая, бразгаючы вядром, насіла з калодзежа ў балею ваду, я, стаптаўшы ў сабе немалы сорам, дапаў такі да рызыкаўнага чытання:

“Любы мой Анёлак! Прывітанне з Кракава. Гэта вельмі прыгожы горад! Ці не самы лепшы ў свеце... А гэты касцёл прыгажэйшы за наш касцёл!.. Я працую, як і працавала, у пана Баляслава. Ён паважны, разумны і добры. Я раскажваю яму пра цябе, і ты пану Баляславу ўжо спадабаўся. Ён хоча з табой пазнаёміцца. Я абавязкова цябе забяру ў Кракаў. Пан Баляслаў сказаў, што будзе вучыць цябе польскай мове, пакажа табе шмат цікавага і купіць камп’ютар. Толькі ты мусіш быць паслухмяным і акуратным. Так што рыхтуйся... Ці ходзіш да ручая? Ці прыдумаў, як абяцаў мне, песеньку?.. Слухайся бабу Хрысцю і не сварыся з бацькам! Няхай сабе п’е. Тут ужо нічога не зробіш. Галоўнае, каб на трактары не разбіўся і не наехаў на

чалавека якога... Чакай мяне. Хутка і ў цябе пачнецца новае жыццё. Цалую. Твая мама...”

Знаходзячыся пад уражаннем паштоўкі (незвычайная тужлівая радасць жыла ў ёй!), я выйшаў з веранды.

— Дык Анёлак паехаў у Кракаў? — спытаў, калі баба Хрысця ўправілася з авечкамі.

— Я ж казала ўжо...

— У вас вельмі спраўны ўнук!

— Усе яны спраўныя, толькі розуму не прыложыш адкуль што бярэцца ў гэтых спраўных! Во — паехаў... Пакінуў і мяне, і бацьку свайго няўдалага...

Баба Хрысця выцерла аб запінку рукі, імгненне якое памаўчала і раптам перайшла, як той казаў, з мякіны на гарох:

— Бачу, чалавек вы з культураю, мужчына самастаяцельны такі. Памаглі Міколачку давесці, унука майго ўсё хваліце, са мной хораша абрашчаецца... Але робіце ўсё неяк па-зладзейску! Во, узялі і картачку бяз разрашэння прачыталі!.. Думаеце, я старая ўжо і таму нічога не бачу і нічога не цямлю! Не бойцеся, усё яшчэ бачу і ўсё яшчэ цямлю... Я ў двор выйшла, а вы ў верандзе засталіся... Мо хацелі грошы мае пашукаць, якія я сабе на смерць пакінула? Га?! Во, і ў клуб, як злодзей, ціхенька ўвайшлі... Я было падумала, што вы правершчык нейкі... Ну, падумала, што вы

з раёна... Але ж не, хутка ў галаву другое ўзяла – не правершчык вы, а так, шукаць нешта прыехалі... Вы адзін, бо з віду пакінуты. Пакінутых мужчын я здалёку пазнаю. Жывяце, мусіць, у нашым санаторыю. Аддыхаюшчы вы, якому няма што рабіць, а толькі тое, што кідаць у ваду хлеб і дзяцей баламуціць. І вось што яшчэ я вам скажу: вы за кіно не заплацілі! Паглядзець паглядзелі, а грошай пашкадавалі...

Баба Хрысця не гаварыла – шпарыла, слова ў адказ не ўставіш; слухаць яе мне ўжо не хацелася і, каб спыніць старую, я палез у кішэню па грошы.

3.

Твая праўда, баба Хрысця – я пакінуты...

Пакінутыя живуць там, дзе няма кахання, а каханне сапраўды знаходзіцца ў чыстым, як салаўінае горла, доме...

Пакінутасць – гэта як вынік наканавання, як апошняе рамяство душы: дажываць адведзенае; гэта як разуменне таго, што крыўда на блізкіх узнікае пераважна таму, што яны, блізкія, не здагад-

ваюцца (ці не хочучь здагадацца!) задаволіць нашы патаемныя і таму неадольныя жаданні...

Пакінутая і пакінуты – не адно і тое ж; вядома, час для жанчыны большы вораг, чым для мужчыны, з чаго й вынікае: старасць хутчэй апаноўвае пакінутай, чым пакінутым...

А ратунак ад старасці – у харакстве паводзін, то-бок: у сціпласці!

Трэба каб у сэрцы заўсёды жыла шчырасць, а ў душы лагода, бо лагода стварае новую лагодую, а шчырасць прыводзіць да новай шчырасці, і вось так і ўзнікае яно – харакство паводзін, так і з'яўляецца сціпласць, як неабходная прастора для сумленнага існавання і ў жыцці, і ў творчасці...

Так нараджаецца магчымасць (скажу і пра гэта!) спасцігнуць веліч пакутніцкай смерці Ісуса Хрыста, а спасцігнуць яе: значыць, спазнаць саму сутнасць нашага зямнога існавання...

Ах, мой цудоўны хлопчык, вартаўнік ручая!

Рабі такія ўчынкі, за якія сам сябе можаш пахваліць!

Хай з табой застанецца самалюбства, але пакіне ўладалюбства, таму не будзь напалеонам, не імкніся да аўстэрліца, каб не дайсці пасля да ватэрлоа.

Не плануй пакутніцтва і любоў да Беларусі.

Не забывай: спазненняў больш, чым нават расчараванняў, таму дзейнічай так, каб не спазняцца, бо спазненне знішчае любы добры намер.

Ні з кім не сварыся і дакладна ўжывай словы, бо няправільнае іх ужыванне і прыводзіць да сварак: часам праз няўдалы сказ разбураецца імперыя пачуццяў...

Гэта добра, што табе купяць камп'ютар, але называй яго па-беларуску: асьветар, і далей усё чужое імянуй па-свойму!

Бойся праўды, якая з няпраўды, і добра, якое з крадзяжу і, авалодаўшы асьветарам, пакланяйся кнізе.

Чытай Янку Брыля, бо гэты пісьменнік мае: "... непапсаваны таннай парадаксальнасцю розум"¹.

Часцей маўчы, маўчанне — лепшы адказ на глупства, аднак жа

¹ Словы М. Стральцова.

калі трэба сказаць паразіту, што ён паразіт – кажы...

Будзь гаспадаром часу і засвой: час – гэта несупадзенне існага з магчымым...

Калі будынкі разбураюцца, людзі паміраюць, горы распадаюцца на камяні, крыжы рассыпаюцца, рэкі зменьваюць свае рэчышчы, а то і зусім знікаюць, зямля задыхаецца ў пяску, дзяржавы гінуць, нацыі выраджаюцца, а ідэі губляюць здаровы змест і, здаецца, трывалай матэрыі не існуе – застаецца час, рухомы помнік гэтай матэрыі, яе шматаблічны вобраз і дакладнае адлюстраванне; застаецца вечнае раз'яднанне існага з магчымым...

Часу не трэба дбаць пра хараство, як і твайму ручаю, а ты дбай

і не забывай: без чакання няма радасці...

Табе пашанцавала: ты дачакаўся...

Чакаць маці – напайняць чысцінёю сэрца; чакаць, як чакаю я, цноту – утаймоўваць агонь фізіялогіі.

Адсутнасць першай вядзе да слёз, адсутнасць другой – да спустошанасці.

Слухаючы лясных птушак, я гэта зразумеў і супакоіўся, бо заўсёды ж так: калі хочаш супакоіцца, трэба зразумець...

Гэта шчасце, калі каханне застаецца, а каханка знікае (бывай, гламурная N!), але сапраўднае шчасце ў тым, калі застаецца любоў, і вяртаецца маці!..

Анёлак, мужчына больш клапаціцца пра сваю свабоду, а жанчына менш.

Зрэшты, шмат што залежыць ад лёсу.

О, гэты лёс – пантэон безназоўных багоў, якіх іншы раз не ўлагодзіш нават самай шчодрай ахвярай!

Больш ад яго залежная, жанчына не знаходзіць ратунку ў свабоде, таму верыць, што знойдзе ратунак у створанай сям'і.

Але ў жанчыны хопіць сіл застацца адзінокай, калі ёю прагне завалодаць нялюбы, і толькі страшэнны адчай можа прымусіць яе стаць ягонай служанкай...

Пра гэта ты яшчэ даведаешся, мой хлопчык, а пакуль вырасці,

стань на свой хлеб, зарабі грошы і вярніся да бабулі і бацькі, бо так павінна быць.

Вывучы польскую мову і не забудзь беларускую і сваім будучым дзецям заместа чужой калыханкі спявай заўсёды дзівосную песеньку пра стронгу...

Ведаючы, што змест ці не кожнай малітвы зводзіцца да слоў “злітуйся” і “выратуй”, а малітва кінутага ў адзіноту ўкладваецца ў слова “вярніся”, — над тваім ручаём, Анёлак, ля твайго ўжо белага каменю, мой слаўны хлопчык, я малюся, каб мяне не пазбавілі сваёй любові тыя людзі, якіх люблю, і каб не апынуўся без увагі тых, якім аддаю, не шкадую сваёй увагі...

Спадзяюся, жыццё застанеца ласкавым і да цябе, і да мяне, і да ўсіх нас.

17 красавіка 2006

Змест

Біяграфічная даведка	3
Ахоўнік ручая. <i>Уладзімір Някляеў</i>	4
Анёлак і я. <i>Апавяданне</i>	9

Літаратурна-мастацкае выданне

ДРАНЬКО-МАЙСЮК Леанід Васільевіч
АНЕЛАК І Я
Апавяданне

Адказы за выпуск *Уладзімір Гніламёдаў*; Рэдактар *Эдуард Акулін*; Дызайн вокладкі *Юрый Круглікаў*;
Вёрстка *Наста Ганакова*; Карэктар *Віка Трэнас*

Падпісана да друку 09.02.2009. Фармат
Папера афсетная. Гарнітура “Sandara”. Друк афсетны.
Ум. друк. арк. 2,4. Ул.-выд. арк 1,5. Наклад 1000 асоб. Замова

Прыватнае выдавецкае унітарнае прадпрыемства “Галіяфы”.
ЛІ № 02330/0150300 ад 08.04.2008.
Вул. Брылеўская, 11-44, 220039, г. Мінск.
E-mail: vish@bk.ru www.goliafy.com

Сумеснае таварыства з абмежаванай адказнасцю “Медисонт”.
ЛП № 02330/0056748 ад 22.01.2004.
Вул. Ціміразева, 9, 220004, г. Мінск.

Кнігі Леаніда Дранько-Майсюка

1. *Вандроўнік*. Вершы. Мінск “Мастацкая літаратура” 1983 г. Серыя “Першая кніга паэта”. 48 с, рэдактар Р. Барадулін, тыраж 2000.
2. *Над пляцам*. Вершы. Мінск “Мастацкая літаратура” 1986 г. 88 с. , рэдактар Р. Барадулін, тыраж 2700.
3. *Тут*. Вершы, паэмы, эсэ. Мінск “Мастацкая літаратура” 1990 г. 216 с., рэдактар Р. Барадулін, тыраж 2750.
4. *Проза радості*. Стихи и поэмы. Перевод с белорусского. Москва «Советский писатель» 1991 г. 160 с., редактор П. Кошель, тираж 4000.
5. *Пра тое, як я...* 13 несур’ёзных апавяданняў. Мінск “Мастацкая літаратура” 1992 г. 112 с., рэдактар Р. Барадулін, тыраж 2600.

6. *Акропаль*. Паэзія, эсэ. Мінск “Мастацкая літаратура” 1994 г. 192 с., рэдактар Р. Барадулін, тыраж 3000.
7. *Стомленасць Парыжам*. Вершы і эсэ. Мінск “Мастацкая літаратура” 1995 г. 192 с., рэдактар В. Хлебавец, тыраж 2000.
8. *Гаспода*. Выбранае. Мінск “Мастацкая літаратура” 1998 г. 384 с., рэдактар В. Хлебавец, тыраж 4000.
9. *Места і свет*. Вершы. Мінск, Беларускае таварыства “Кніга” 2000 г. 248 с., рэдактар У. І. Лапцёнак, тыраж 1000.
10. *Паэтаграфічны раман*. Вершы, проза. Мінск, Беларускае таварыства “Кніга” 2002 г. 112 с., рэдактар А. У. Лапцёнак, тыраж 3000.
11. *Вершы. Каханне. Проза*. Выбранае. Мінск “Харвест” 2003 г. 304 с., адказны за выпуск Ю. Хацкевіч, тыраж 1500.

12. *Белая вежа* (вместе с Юрием Кабанковым). Стихотворения. Письма. Вступительное слово В. Тыцких. Владивосток 2004 г. 124 с., ответственная за выпуск Л. Качанюк, тираж 300.
13. *Цацачная крама*. Кніжка для вялікіх і малых. Мінск “Медисонт” 2008 г. Серыя “Бібліятэчка часопіса *Дзеяслоў*”. 128 с., рэдактар Барыс Пятровіч (Сачанка), наклад 1000 асобнікаў.